

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Milana Kamlacha v právní věci žalobkyně: **J. M.**, proti žalovanému: **Krajský úřad Plzeňského kraje**, se sídlem Škroupova 18, Plzeň, o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 10. 2007, č. j. 17 Ca 39/2007 - 22,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 10. 2007, č. j. 17 Ca 39/2007 - 22, **se zrušuje a věc se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností brojila stěžovatelka proti usnesení Krajského soudu v Plzni (dále jen „krajského soudu“) ze dne 22. 10. 2007, č. j. 17 Ca 39/2007 - 22, (dále jen „napadené usnesení“), kterým byla zamítnuta žádost stěžovatelky o osvobození od soudního poplatku v řízení o žalobě proti rozhodnutí Krajského úřadu Plzeňského kraje ze dne 25. 6. 2007, č. j. RR/1883/07, jímž bylo změněno rozhodnutí Městského úřadu Klatovy, odboru výstavby a územního rozvoje ze dne 29. 8. 2005, č. j. výst/2328/O5T, jímž byla stěžovatelka shledána vinnou ze spáchání přestupku proti stavebnímu řádu a byla jí uložena pokuta 10 000 Kč.

Napadeným usnesením zamítl krajský soud žádost stěžovatelky o osvobození od soudních poplatků. Krajský soud aplikoval ustanovení § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), které upravuje institut osvobození od soudních poplatků pro účastníka, jenž doloží, že nemá dostatečné prostředky. V takovém případě je předseda senátu oprávněn usnesením osvobodit účastníka od soudních poplatků. Krajský soud vyložil skutečnosti zjištěné z potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech, které je přílohou k žádosti o osvobození

od soudních poplatků. Z těchto údajů soud zjistil, že stěžovatelka je majitelkou rodinného domku o velikosti 1+2, stavební parcely o výměře 226 m² a zahrady o výměře 641 m² v k. ú. Klatovy. Tyto nemovitosti užívá pro vlastní bydlení, jinak je však nemajetná a pro stáří neschopná přivýdělku. Stěžovatelka dále doložila, že pobírá starobní důchod ve výši 7690 Kč měsíčně a její manžel pobírá starobní důchod ve výši 9003 Kč měsíčně, přičemž ovšem musí doplácet cca 1000 Kč měsíčně na léky. Dále krajský soud vyšel z údajů o průměrných měsíčních výdajích, které stěžovatelka doplnila k výzvě krajského soudu. Z tohoto doplnění krajský soud zjistil, že stěžovatelka měla náklady na bydlení ve výši 4554 Kč měsíčně, což doložila i fotokopii dokladu o platbě daně z nemovitosti, sdruženého pojištění staveb, faktury za uhlí, vodné a stočné a stvrzenky za platbu za odvoz a uložení odpadu za 1. pololetí 2007, platebního dokladu SIPO. Při právním hodnocení žádosti stěžovatelky krajský soud aplikoval ustanovení § 3 a § 4 odst. 1 písm. b) zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů a vypočítal podle nich životní minimum stěžovatelky a jejího manžela jako společně posuzovaných osob ve výši 5480 Kč měsíčně. Dále vzal v úvahu příjmy stěžovatelky a jejího manžela, které dohromady činí 16 693 Kč. Z toho krajský soud dovodil, že stěžovatelce a jejímu manželovi zbude po odečtení částky nutné k zajištění výživy a ostatních životních potřeb a nákladů na bydlení částka 6 659 Kč měsíčně k dispozici. Soudní poplatek za podání žaloby proti rozhodnutí správního orgánu činí podle položky 14a, bod 2. písm. a) přílohy zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, 2000 Kč. Krajský soud zhodnotil dané skutkové okolnosti dle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. a shledal, že stěžovatelka neprokázala, že nemá dostatečné prostředky k zaplacení soudního poplatku, a nesplňuje tak předpoklady pro osvobození od soudních poplatků.

Stěžovatelka podala proti napadenému usnesení kasační stížnost, v níž stručně zrekapitulovala průběh dosavadního řízení a namítala, že v napadeném usnesení krajský soud nevycházel z měsíčních výdajů na bydlení vynakládaných manželem stěžovatelky, které po vyčíslení činí cca 4900 Kč. O tuto částku bylo tedy zapotřebí dle názoru stěžovatelky snížit částku 6659 Kč, která podle výpočtu krajského soudu zůstává stěžovatelce a jejímu manželovi měsíčně k dispozici. Dále stěžovatelka uvedla, že vyčíslení nákladů manžela stěžovatelky nebylo požadováno. Krajský soud tedy uvažoval tak, jakoby manžel stěžovatelky žádné náklady neměl. Stěžovatelka požádala o nové spravedlivé posouzení žádosti o přiznání osvobození od soudních poplatků.

Z potvrzení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků ze dne 15. 8. 2007, které je založeno ve spise, Nejvyšší správní soud shledal, že stěžovatelka je důchodkyně a pobírá starobní důchod ve výši 7690 Kč měsíčně. Dále je vlastníkem rodinného domku 1+2, stavební parcely č. 2240 a zahrady na parcele č. 3823 v k. ú. Klatovy. Její manžel J. M. je rovněž důchodce a pobírá starobní důchod 9003 Kč. K jiným okolnostem, které by mohly mít vliv na osvobození od soudních poplatků, stěžovatelka uvedla, že její manžel je dlouhodobě nemocen a pod stálým lékařským dohledem. Výši obou důchodů doložila kopiemi oznámení České správy sociálního zabezpečení.

Nejvyšší správní soud dále ze spisu zjistil, že krajský soud stěžovatelku usnesením ze dne 10. 9. 2007, č. j. 17 Ca 39/2007 - 14, vyzval, aby ve lhůtě dvou týdnů doložila veškeré své průměrné měsíční výdaje za posledních šest měsíců.

Stěžovatelka doplnila svou žádost podáním ze dne 24. 9. 2007, v němž uvedla, že průměrné měsíční výdaje na bydlení činí 4554 Kč, a proto jí měsíčně z důchodu zbývá 3136 Kč. Dále doložila jednorázové platby, které uskutečnila během uplynulých šesti měsíců. Mezi těmito platbami uvedla zejména platbu za elektřinu ve výši 3227 Kč, platbu daně z nemovitosti ve výši 146 Kč, vodné ve výši 274 Kč, fakturu za uhlí ve výši 6864 Kč, pojistné ve výši 500 Kč a právní pomoc JUDr. N. ve výši 2500 Kč. Průměr těchto částek za 6 měsíců činil 2169 Kč. Dále stěžovatelka sečetla pravidelné výdaje na měsíční zálohy (elektřina, voda, plyn, televize, ale také jízdné na nákupy), které činily 2385 Kč. Součet průměrných měsíčních nákladů tedy podle stěžovatelky dosahoval částky 4554 Kč.

Ve spise je také založeno vyplněné potvrzení o osobních majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků ze dne 5. 11. 2007 pro účely řízení o kasační stížnosti. Stěžovatelka v něm kromě již uvedeného namítla, že na osvobození od poplatku mají vliv i jiné okolnosti, zejména pak zdravotní stav manžela, náklady manžela na bydlení hrazené z jeho starobního důchodu a dále i jeho náklady spojené s jeho osobním životem. Tyto okolnosti dále rozvedla v příloze k potvrzení, kde specifikovala náklady svého manžela. Ty měly činit zejména 1667 Kč na fond oprav domku (stavební spoření), poplatek za pevnou linku ve výši 403 Kč, nájem v trvalém bydlišti ve výši 200 Kč, náklady na otop ve výši 300 Kč a elektřinu ve výši 496 Kč, rovněž také odvoz fekálií ve výši 100 Kč a drobné opravy ve výši 100 Kč. Dále uvedla manželovy výdaje na osobní potřeby ve výši 1634 Kč, do nichž spadají mimo lékařské péče podle jejího názoru i výdaje na odběr tisku, poplatky za zbrojní průkaz a řidičský průkaz a jízdné. Součet uvedených částek činí 4900 Kč, přičemž tato částka podle názoru stěžovatelky ovlivňuje celkovou finanční částku, kterou mají stěžovatelka i její manžel k dispozici.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti, přičemž zjistil, že je podána osobou oprávněnou a je proti napadenému usnesení přípustná za podmínek ustanovení § 102 a § 104 s. ř. s. Nedostatek povinného zastoupení stěžovatelky a neuhrazení soudního poplatku za podání kasační stížnosti, které Nejvyšší správní soud shledal ze spisu, nepůsobí v tomto případě překážku meritornímu projednání věci, neboť za situace, kdy předmětem kasačního přezkumu je rozhodnutí, jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků, by trvání jak na podmínce uhrazení soudního poplatku za kasační stížnost, tak i na podmínce povinného zastoupení vedlo k popření samotného cíle tohoto řízení (viz blíže zejména rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. října 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 51, přístupný na www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení krajského soudu i řízení, jež jeho vydání předcházelo, v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s.

Podle ustanovení § 109 odst. 3 s. ř. s. je Nejvyšší správní soud vázán důvody kasační stížnosti; to neplatí, bylo-li řízení před soudem zmatečné [§ 103 odst. 1 písm. c)], nebo bylo-li zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, a nebo je-li napadené rozhodnutí nepřezkoumatelné [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.],

jakož i v případech, kdy je rozhodnutí správního orgánu nicotné. Ve smyslu ustanovení § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s. (na něž ustanovení § 109 odst. 3 s. ř. s. odkazuje), spočívá zmatečnost řízení před soudem v tom, že chyběly podmínky řízení, ve věci rozhodoval vyloučený soudce, nebo byl soud nesprávně obsazen, popř. bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce.

Nejvyšší správní soud tudíž nejprve zvažoval, zda je v dané věci vázán důvody kasační stížnosti, či zda se od této zásady může odchýlit pro některou z vad řízení před soudem, na niž pamatuje citované zákonné ustanovení. Dospěl k závěru, že musí napadené usnesení zrušit, neboť bylo vydáno nesprávně obsazeným soudem. Z uvedeného důvodu bylo pak již bezpředmětné zabývat se důvody kasační stížnosti uplatněnými stěžovatelkou ve smyslu ustanovení § 103 s. ř. s.

Z obsahu spisu Nejvyšší správní soud zjistil, že ve věci Krajského soudu v Plzni rozhodla, a napadené usnesení podepsala Mgr. Markéta Šloufová, asistentka samosoudkyně JUDr. Olgy Charvátové.

V předmětné věci bylo rozhodováno o žádosti o osvobození od soudních poplatků ve věci správního soudnictví. Řízení o takové žádosti upravuje zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, přičemž podle jeho § 36 odst. 3 s. ř. s. platí, že o osvobození od soudních poplatků přísluší rozhodovat předsedovi senátu.

V dané věci zřejmě bylo podle názoru Nejvyššího správního soudu vycházeno z ustanovení § 9 odst. 2 písm. e) zákona č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s ustanovením § 36a odst. 4, 5 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, a dále ve spojení s § 64 s. ř. s. Podle ustanovení § 9 odst. 2 písm. e) zákona o vyšších soudních úřednících platí, že pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, může vyšší soudní úředník provádět *v občanském soudním řízení mj. rozhodování ve věcech soudních poplatků, včetně rozhodování o zastavení řízení z důvodu nezaplacení poplatku a zrušení uvedeného rozhodnutí, s výjimkou případů, kdy uložení povinnosti zaplatit poplatek souvisí s rozhodnutím ve věci samé*, přičemž podle ustanovení § 36a odst. 4 zákona o soudech a soudcích *Asistent soudce vykonává jednotlivé úkony soudního řízení z pověření soudce, pokud tak stanoví zvláštní zákon nebo rozvrh práce*, a podle odst. 5 téhož zákonného ustanovení *je asistent soudce oprávněn podílet se na rozhodovací činnosti soudu v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem pro vyšší soudní úředníky; na jeho postavení se přiměřeně použijí ustanovení upravující postavení vyšších soudních úředníků..* Ustanovení § 64 s. ř. s. potom stanoví, že *Nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro řízení ve správním soudnictví přiměřeně ustanovení první a třetí části občanského soudního řádu..* Z toho bylo patrně krajským soudem dovozeno, že v předmětné věci může o žádosti stěžovatelky o osvobození od soudního poplatku rozhodovat asistentka soudkyně. Tento názor však Nejvyšší správní soud nesdílí.

Rozhodování ve věci soudních poplatků nelze z povahy věci vyhodnotit jen jako jednotlivý úkon soudního řízení (ad § 36a odst. 4 zákona o soudech a soudcích), k němuž by mohl soudce svého asistenta pověřit. Pokud tak učiní podle rozvrhu práce, pak je tato část rozvrhu práce v rozporu s platnou právní úpravou a nelze z něho vycházet.

Rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků ve správním soudnictví a jeho vydání v příslušném řízení, jak bylo výše uvedeno, upravuje přímo (a sám) zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, a podpůrné využití pravidel pro rozhodování v občanském soudním řízení tak v tomto případě nepřichází v úvahu.

Mezi procesními předpisy, které upravují správní soudnictví a občanské soudní řízení, tedy mezi soudním řádem správním a občanským soudním řádem, existuje sice vztah zvláštního a obecného (*lex specialis* a *lex generalis*), což je výslovně vyjádřeno v § 64 s. ř. s. Podle tohoto ustanovení se pro řízení ve správním soudnictví přiměřeně použijí ustanovení části první a části třetí o. s. ř., a to za předpokladu, že soudní řád správní nestanoví jinak. Pokud tedy soudní řád správní obsahuje komplexní a zvláštní (speciální) právní úpravu a právní instituty, nepřichází v úvahu subsidiární použití vymezených částí občanského soudního řádu; tak tomu je i v případě osvobození od soudního poplatku (v o.s.ř. upraveného v části třetí, § 138). Právní úprava institutu osvobození od soudního poplatku ve správním soudnictví obsažená v soudním řádu správním je svébytnou, v úvahu tak nepřipadá subsidiární – podpůrné – využití občanského soudního řádu. Nejvyšší správní soud k tomu dodává, že všechny soudy v České republice jsou státními orgány soudního typu, a jako takové, jsou vázány ústavněprávními omezeními danými čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle nichž lze státní moc uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které zákon stanoví. Podle této zásady zákonnosti mohou soudy jako státní orgány, nositelé a vykonavatelé státní moci, uplatňovat jen způsoby, které jsou zákonem pro jejich rozhodování stanoveny. Pokud tedy zákon – soudní řád správní – výslovně svěřuje rozhodování o žádosti o osvobození od soudního poplatku ve správním soudnictví předsedovi senátu a zvláštní předpis nestanoví jinak, nelze pro toto řízení a rozhodování použít úpravu, mířící na řízení ve věcech občanskoprávních. Oba zmíněné předpisy však zcela ve shodě (o. s. ř. v § 138 odst. 1 a s. ř. s. v § 36 odst. 3) rozhodování o osvobození od soudních poplatků svěřují předsedovi senátu. Pokud pak pro daný případ využitelné ustanovení § 9 odst. 2 písm. e) zákona o vyšších soudních úřednících výslovně dává oprávnění vyšším soudním úředníkům jen pro vydání rozhodnutí o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku a o zrušení uvedeného rozhodnutí (s výjimkou případů, kdy uložení zaplatit soudní poplatek souvisí s rozhodnutím o věci samé), pak rozvrh práce Krajského soudu v Plzni, který mezi úkoly svěřené asistentům soudce zahrnuje i rozhodování o osvobození od soudních poplatků, je v této části neplatný a nelze z něj vycházet. Na podporu tohoto závěru lze navíc uvést, že v občanském soudním řízení o odvolání proti rozhodnutí vyššího soudního úředníka (asistenta soudce) rozhoduje předseda senátu uvedeného soudu, zde by však o oprávněném prostředku rozhodoval tříčlenný senát Nejvyššího správního soudu, což se koncepcí řízení o kasační stížnosti zcela vymyká. Nutno poznamenat, že poněkud jinak tomu bude s účinností od 1. 7. 2008, kdy nový zákon o vyšších soudních úřednících č. 121/2008 Sb. pamatuje již i na jejich postavení v soudním řízení správním. Podle § 10 odst. 3 uvedeného zákona je vyšší soudní úředník oprávněn provádět též rozhodování ve věcech soudních poplatků včetně rozhodování o osvobození platit soudní poplatek, o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku a o zrušení uvedeného rozhodnutí, s výjimkou případů, kdy uložení povinnosti zaplatit soudní poplatek souvisí s rozhodnutím o věci samé. Ve smyslu ust. § 36a, odst. 5 zákona o soudech a soudcích, platí totéž i o asistentech soudců.

Protože krajský soud rozhodl o žádosti o osvobození od soudních poplatků v nesprávném obsazení, byl dán důvod pro zrušení kasační stížnosti napadeného usnesení a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení [§ 109 odst. 3, § 110 odst. 1, písm. c) s. ř. s.].

Podle § 110 odst. 3 s. ř. s. je krajský soud názorem vysloveným v tomto rozsudku vázán.

V novém rozhodnutí rozhodne krajský soud o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 věty první s. ř. s.).

P o u ě n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 25. června 2008

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu